

U.P.B.

underbetalt,
problematisk svineri

FAST FASHION
HØRER
FORTIDEN TIL!

TEST DIG
SELV:
ER DU MODEBEVIDST?

TIPS OG TRICKS:
BEDRE, BÆREDYGTIGT OG
BILLIGT

U.P.S.

- Underbetalt, problematisk svineri

Ansvarshavende redaktion: NOAH Økonomisk Retfærdighed

Forside og layout: Sarah Strunge Albertsen og Anna Weinø

Forsidefoto: Canva

Fotos: Canva, Labour Action & Alternative Fashion Week

Tegninger: Canva

Trykt af: Eksskolen på Miljøcertificeret papir

1. udgave, september 2022

1. oplag: 150 eksemplarer

ISBN 978-87-93536-88-7, trykt udgave

ISBN 978-87-93536-89-5, digital udgave, pdf

Udgivet af NOAHs forlag, september 2022 i trykt form og som internetpublikation

Udgivelsen er støttet af CISU & Slots og Kulturstyrelsen

Publikationen må gerne citeres - med kildeangivelse. Publikationen bør citeres på følgende måde: NOAH 2022. U.P.S.

Kopiering fra denne publikation må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen

Forfatterne kan kontaktes via NOAHs Sekretariat

Den trykte publikation kan bestilles via e-mail: noah@noah.dk

Miljøbevægelsen NOAH Friends of the Earth Denmark

Sekretariatet

Nørrebrogade 39

2200 København N

Telefon: 35 36 12 12

Giro: 5 56 00 39

E-mail: noah@noah.dk

Hjemmeside: www.noah.dk

Facebook: www.facebook.com/miljoeretfaerdighed

Twitter: [@noah.dk](https://twitter.com/noah.dk)

Publikationen kan downloades gratis i pdf-format fra NOAHs hjemmeside

Publikationens internetadresse: www.noah.dk/materialer/ups

Printed and published in Denmark 2022

INDHOLD

MODE I DAG

DEN GLOBALE INDUSTRI

TIPS OG TRICKS'

EN LANG REJSE

KVINDER UDEN LØN

LOVENS LANGE ARM

TEST DIG SELV

HVAD ER DER I VORES TØJ?

AKTIVISTER VI KA' LI

QUIZ - ER DU MODEBEVIDST?

MODE I DAG

Det er smart at være med på moden, men moden kræver mere, end de fleste går og tror.

Mængden af nyt tøj er eksploderet, siden man fandt på at maskinsy tøj på fabrikker, og i dag bliver der syet meget mere tøj, end vi kan nå at købe.

Det skyldes blandt andet, at trends hele tiden skifter i samme tempo, som vi kan dele ting på TikTok og Instagram.

Tøj er også billigere end nogensinde før - bare tænk på SHEIN. Det er næsten for godt til at være sandt, men sandheden om tøjets rejse er ikke en god historie.

Derfor kigger vi i dette blad nærmere på modeindustrien, og hvordan den bliver skabt.

DEN GLOBALE INDUSTRI

Dine forældre kan nok fortælle om, hvordan deres mor syede smækbukser, strikkede undertrøjer og stoppede deres strømper. Tøj er gået fra at være noget, man syede derhjemme, til at være en billig vare man kan købe nemt og billigt. Det er så let tilgængeligt, at der ikke er mange, der kan sy længere.

Selvom tøj er billigt for os at købe, er det langt fra gratis. Det koster dyrt for naturen og de mennesker, der laver tøjet. Da en stor tøjfabrik i Bangladesh styrtede sammen i 2013, blev mange syersker dræbt.

I alt døde 1.127 mennesker og 2.500 kom til skade. Ulykken, der er den hidtil værste af sin slags, viser, hvor dårlige arbejdsvilkårene er for de mennesker, der syr vores tøj.

Naturen lider også, når man skal lave det stof, der bliver til tøj. Man bruger nemlig skadelig farve og kemikalier, som for det meste ender i floder, så hverken mennesker eller dyr kan leve af vandet.

Vi brænder det hele af

Fra 1994 til 2014 steg produktionen af tøj fire gange globalt. Det betyder, at tøjindustrien i dag kommer lige efter olieindustrien, når det kommer til den samlede klimabelastning.

Med så meget tøj og kravet om, at der hele tiden skal være nye kollektioner, bliver der smidt store mængder tøj ud. I Danmark alene bliver der hvert år smidt **667 tons** uåbnet tøj ud.

Det svarer til 2,7 millioner spritnye T-shirts. Tøjet bliver altså brændt med prismærker på.

**HVERT SEKUND BLIVER
EN LASTBIL MED TØJ
SMIDT UD.**

TIPS

BEDRE, BÆREDYGTIGT OG BILLIGT

UNDGÅ AT KØBE NYT

DET MESTE TØJ, MAN KAN KØBE BÅDE ONLINE OG I BUTIKKER ER DÅRLIGT PRODUCERET. SE DERFOR, OM DU KAN UNDGÅ DEN TYPE TØJ. HVIS DU GERNE VIL KØBE NYT, KAN DU STØTTE LOKALE DESIGNERE, DER SELV SYR DERES TØJ.

GENBRUG

ET GODT OG BILLIGT ALTERNATIV TIL 'FAST FASHION' ER GENBRUG. OFTE KAN DU FINDE MEGET AF DET SAMME SOM I BUTIKKERNE. SÆRLIGT FORSKELLIGE SIDER PÅ NETTET GØR DET MULIGT AT SKAFFE LIGE DET, DU LEDER EFTER.

TIPS

BEDRE, BÆREDYGTIGT OG BILLIGT

REPARER DIT TØJ

SÅ ER DET FREM MED BEDSTEMORS GAMLE SYMASKINE. DET MESTE TØJ KAN FIXES RET NEMT ELLER LAVES OM TIL HELT NYE STYKKER TØJ. DER FINDES UENDELIGT MANGE GUIDES TIL, HVORDAN DU KAN GØRE DET PÅ NETTET.

BYT DIT TØJ

EN ANDEN MÅDE AT UNDGÅ DET DÅRLIGE TØJ, ER AT BYTTE TØJ MED SINE VENNER. NÅR DU BLIVER TRÆT AF ET STYKKE TØJ, ER DER HELT SIKKERT EN, DER GERNE VIL OVERTAGE DET.

NÅR VORES TØJ SKADER

5 TRIN PÅ REJSEN

Materialer

01

Tøj består i dag af mange forskellige materialer. Et af dem er bomuld. Bomuld kræver både meget vand (2700 liter til én T-shirt - det samme som 30 fyldte badekar) og mange sprøjtegifte. Derfor belaster produktionen miljøet. Samtidig bliver mange af dem der dyrker bomulden meget syge af alle giftstofferne.*

BOMULD

02

Produktion

Bomuldet bliver spundet til stof, der kan sys til tøj. Tøjet bliver primært syet af underbetalte arbejdere som oftest er kvinder og børn. De arbejder under meget dårlige vilkår. 21 millioner mennesker er tvangsarbejdere i tøjindustrien.

Transport

03

Når tøjet er blevet syet skal det transporteres. Det meste tøj bliver syet i Østasien og skal i gennemsnit rejse 20.000 kilometer for at nå Europa. Dermed udleder en enkelt T-shirt fra start til slut ca. 11 kg CO₂. Det svarer til at køre 90 km i en benzinbil.**

Forbrug

04

Det meste tøj bliver solgt alt for billigt i butikkerne og online. Da det er billigt, køber vi mere end vi har brug for. Der kommer hele tiden nye trends, som vi føler, vi er nødt til at være med på. Hvilket kun er med til at presse dem der laver tøjet i den anden ende.

Affald

05

Der bliver på verdensplan hvert år smidt 9 millioner tons tøj ud.*** Det meste ender i store bjerge rundt om i verden, hvor det bliver brændt eller bare ligger. Tøjbjergene udgør et stort problem for mennesker og natur. De er med til at skade miljøet yderligere.

*<https://blog.bfh.ch/sustainablebusiness/2018/11/18/supply-chain-of-a-t-shirt/>

***<https://growensemble.com/textile-waste/>

**<https://samvirke.dk/artikler/hvor-meget-er-1-kg-co2>

KVINDER UDEN LØN

Danskerne elsker billigt tøj. Men nyt billigt tøj kræver enormt billig arbejdskraft i den anden ende. Det meste tøj bliver i dag syet i lande, hvor virksomhederne kan slippe afsted med at betale folk alt for lidt i løn.

Det er især kvinder, der er ansat til at sy. I gennemsnit bliver den enkelte arbejder betalt 1,34 kroner for hver T-shirt arbejderen syr. Samtidig tjener butikken, der sælger T-shirten i gennemsnit 126 kroner pr. T-shirt.*

Den almindelige syerske tjener langt under det, de har brug for. Selv når der står *Made in Europe*, kan man ikke regne med, at dem der har syet tøjet er blevet betalt ordentligt. Mærker som Calvin Klein og Hugo Boss underbetaler deres medarbejdere i Østeuropa.**

Det engelske fodboldlandshold fik i 2018 et kendt sportsmærke til at lave merch, som de solgte til deres fans for 1.300 kroner. Samtidig tjente dem der syede det i Bangladesh kun 15 kroner om dagen. Det er ikke mange penge at leve for.

Selvom det store sportsmærke, har råd til at betale deres arbejdere ordentligt, betaler de ikke engang for, at syerskerne har gode arbejdsforhold, adgang til transport, læge, mad og tid til også at være sammen med deres familier. De arbejder over, men er både fattige på søvn, tid og penge.

*<https://cleanclothes.org/poverty-wages>

**<https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/european-garment-workers-face-forced-overtime-and-poverty-wages/>

NY LOV KAN VÆRE VEJEN FREM

Før i tiden havde Danmark sine egne tøjfabrikker, hvor danske kvinder og mænd fremstillede stof og syede tøj til butikkerne. I dag er de fabrikker lukket, og vi får syet vores tøj i asiatiske eller østeuropæiske lande. I takt med at fabrikkerne rykker længere væk fra vestlige lande, ser vi flere og flere brud på menneskerettigheder.

I EU-kommissionen taler man om en lovgivning, der skal sørge for, at ingen mennesker får overtrådt deres rettigheder. Hverken de mennesker, der høster bomulden til stoffet eller dem, der syer det sammen.

NOAH har talt med Sanne Borges fra Amnesty International om, hvorfor en lovgivning er en god idé.

Sanne Borges arbejder i Amnesty International, der forsøger at sikre menneskerettighederne i hele verden.

Sanne, hvorfor har vi brug for en lovgivning?

"Når virksomheder fra blandt andet vesten etablerer sig i udviklingslande i for eksempel Asien og Afrika, er de ikke gode nok til at holde styr på, om der sker brud på menneskerettigheder.

Virksomheder kan slippe afsted med at samarbejde med for eksempel fabrikker eller plantager, der bruger børnearbejdere eller tvinger folk i arbejde.

Der er også mennesker, som får alt for lidt i løn og mennesker, der arbejder i et elendigt arbejdsmiljø. Der er eksempler på, at oprindelige folk bliver tvangsforflyttet fra deres hjem, fordi der skal være plads til en vindmøllefabrik, minedrift eller landbrug.

Lige nu har FN retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv, men lande og virksomheder behøver ikke at overholde dem.

Derfor har vi brug for en lov, der gør FN's retningslinjer bindende, og som kan sikre at virksomhederne gør mere for at respektere menneskerettighederne."

TEST DIN STIL

HVILKEN TYPE

ER DU?

Hvad beskriver bedst dit outfit?

A. Jeg har et par bukser på fra genbrugen og en bluse fra et loppemarked. Det er kun mine sneaks og beadhouse-smykke, jeg har købt fra ny.

B. Jeg har mine yndlingsjeans på, som jeg har haft i et par år og en afvasket t-shirt, som vistnok har været min fars.

C. Jeg har baseret mit outfit ud fra min hjemmestrikkede trøje eller hækledede crop-top.

D. Jeg har et par ensfarvede bukser fra H&M og en top fra Shein.

Er du til genbrugsjagt?

A. Jeg elsker det! Det er billigt og ligesom at gå på eventyr, når man skal finde noget pænt på et loppemarked.

B. Jeg kan godt lide genbrug, men jeg gør mig ikke så meget i det. Jeg har rigeligt med tøj i forvejen

C. Genbrug er smart, når jeg skal finde noget billigt garn til mit næste strikkeprojekt. Nogle gange finder jeg også en gammel skjorte, som jeg kan sy om til noget flottere.

D. Ikke rigtigt. Jeg synes nogle genbrugsbutikker er lidt støvede og ulækre, og jeg har altid svært ved at finde noget pænt.

Hvor ofte shopper du tøj?

A. Jeg shopper tøj ca. en gang om måneden, men det kan sagtens være på et loppemarked eller i en genbrugsbutik.

B. Jeg shopper sjældent og køber maks et nyt stykke tøj hvert halve år.

C. Jeg shopper en gang imellem, men det sidste gang jeg fik noget nyt, lavede jeg det selv.

D. Jeg shopper nok flere gange om måneden både online og i butikker.

Du skal til bryllup. Hvad tager du på?

A. Jeg har mange flotte ting, men jeg vil gerne gøre lidt ekstra ud af det til et bryllup, så jeg tager i en vintagebutik og køber en antik, smuk og lidt dyr kjole eller et sæt.

B. Jeg har måske et jakkesæt eller en pæn kjole i skabet, ellers kender jeg en, der har.

C. Hvis jeg har tid syer jeg mit eget outfit efter en designer, jeg følger. Ellers finder jeg noget tøj i skabet og opgraderer det med sko, smykker og hårspænder.

D. Jeg mangler egentlig ikke festtøj, men jeg hopper alligevel ind på Asos for at kigge lidt. Der er jo mange flotte ting på tilbud, så jeg køber to-tre stykker tøj. Så er der lidt at vælge imellem.

SVAR

Flest A'er - Genbrugshunden

Du elsker at gøre et godt fund i genbrugsbutikker, og det er næsten en sport at gennemrode hylder og kasser med tøj på loppemarkeder eller i Kirkens Korshær. Du kan godt lide udskiftning i garderoben, men det må ikke koste for mange penge. Hvis det skal være endnu billigere, kan du bytte tøj med dine venner. Eller starte en tøjbyttestation på din skole, så kan du både komme af med genbrugsfundene og finde nye uden at bruge en krone.

Flest B'er - Minimalisten

Du har ikke noget imod at have den samme kjole på til flere fester, og du kan sagtens gå i en t-shirt, til den er helt slidt op. Du ved, hvad du bedst kan lide at gå i, og så er det jo ok. at købe enkle ting fra ny, så længe det er kvalitet og noget, du bruger i mange år. Måske kan du lære at reparere dit tøj, så det holder endnu længere!

Flest C'er - Den kreative

Du har hænderne godt skruet på, og måske strikker du din egen trøje, lapper hullerne i skjorten eller syer et nyt sæt tøj til dig selv. Det er smart, for med stofrester fra genbrugen eller en gammel aflagt dug, kan du up-cycle og skabe noget helt unikt og bæredygtigt. Prøv at gå på opdagelse i Hjertegenbrugens kælder. Her kan du finde stofrester, garn og knapper til dine kreative projekter. Ellers gå en tur ovenpå. De har nemlig et stort udvalg af tøj og alt muligt andet.

Flest D'er - Storforbrugeren

Dit tøj skal være nyt og moderne, og du kan godt lide udskiftning i garderoben. Du køber måske dit tøj fra ny, men her kan steder som Trendsales eller Det Kollektive Klædeskab måske blive dit nye go-to, når du leder efter nye outfits. Ellers har Røde Kors' genbrugsbutikker som regel et stort udvalg og er både opryddet og nemt at overskue.

HVAD ER DER I VORES TØJ?

POLYESTER

DET SAMME SOM PLASTIKFLASKER

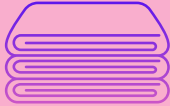

OLIEBASERET STOF

Polyester laves af olieplastik- det samme som det der er i plastikflasker. I dag kan man også lave polyester af plastikflasker, hvilket mindsker CO2-udslippet. Men processen kræver mange kemikalier.

PROBLEMET VED PLASTIKTØJ

Når man laver polyester af plastikflasker, er der ét problem. Plastik kan laves om til nye produkter igen og igen- men ikke når det først er lavet om til stof. Dermed ender plastikkens levetid i tøjet.

MIKROPLAST I VASK

Tøj lavet af polyester skal også vaskes. Forskning har vist, at den type tøj udskiller meget mikroplast, når det bliver vasket, og det forurener vores vandsystemer.

BJERGE AF PLASTIK

Det meste polyester tøj ender på lossepladsen. I Afrika er der store problemer med tøjaffald, der ender i kæmpe bjerge og bliver skyllet ud i havet. Polyester tøj ender derfor i store plastikøer ude på havet. Det tager flere 100 år at nedbryde naturligt.

BOMULD

EN MEGET BRUGT PLANTE

BOMULD ER EN PLANTE

Der bruges enorme mængder plads, vand og giftstoffer for at dyrke den. Det er et problem, at folk bliver syge af giften, når du dyrker bomulden. I stedet kan man dyrke økologisk bomuld, men det kræver stadig rigtig meget vand.

BOMULD ER MEGA POPULÆRT

Næsteften polyester er bomuld det mest populære stof. Det har været brugt af mennesker i flere tusinde år- i det gamle Egypten for eksempel. 75% af alt verdens tøj indeholder bomuld.

NATURLIGT NEDBRYDELIGT

Fordi bomuld er en plante, kan den meget nemt nedbrydes i naturen. Det tager 1 uge til 5 måneder for bomuld at blive nedbrudt naturligt. Hvis bomulden ikke overproduceres eller fyldes med kemikalier, kan det indgå i en sund cyklus.

VIKSE

ET MIX AF FORSKELLIGE PLANTER

VIKSE EREN TYPE STOF LAVET AF PLANTEFIBRE

Det består typisk af bambus, træ eller andre plantetyper. Meget viskose er produceret med mange kemikalier, men det kan også laves i et lukket kredsløb, som er bedre for miljøet.

DÅRLIG PRODUKTION

Mange store mærker som Zara og H&M bruger viskose. De køber det særligt i Asien, og her har produktionen forurenset floder og vandløb, og haft store konsekvenser for dyrelivet.

FIBRENE BLIVER TIL STOF

De blødgjorte plantefibre bliver spundet og vævet til forskellige typer af stof. Viskose bliver ofte mixet med polyester og bomuld. Viskose bliver især brugt til kunstig silke.

GENANVENDELSE ER SVÆRT

Fordi viskose bliver blandet med andre typer af stof, er det svært at genanvende. Der mangler endnu optimale teknologier, der kan skille fibre ad igen. Det tager 6-24 måneder at nedbryde naturligt.

AKTIVISTER VI KA' LI

Alternative Fashion Week sætter Slow fashion og up-cycling på catwalken og giver plads til de små, bæredygtige designere i kontrast til den oprindelige modeuge i København.

De forsøger at revolutionere modebranchen og de arbejdsforhold, som lider under den. De ændrer modeugens præmisser for at ændre modebranchens vilkår.

Du kan tage til Alternative Fashion Week hvert år på samme tid som modeugen.

Global Action - Labour-gruppen

Hvem betaler, når tøjet i butikkerne bliver billigere, mens virksomhederne bag bliver rigere? Det gør de arbejdere, der producerer tekstilerne på fabrikkerne.

Organisationen Labour Action arbejder på, at få lovgiverne til at lave regler, der sikrer at menneskerettighederne overholdes, når tøjet produceres.

Da tøjkæden Uniqlo kom til Danmark, protesterede de mod underbetalt arbejde foran butikken på Strøget.

QUIZ

ER DU MODEBEVIDST?

1. Hvilken industri udleder mest CO2?

Tøjindustrien

Flyindustrien

Kødindustrien

2. I 2017 blev der produceret 62 millioner tons tøj verden over, og det bliver til flere tons år for år. Hvor mange procent forventes tøjproduktionen at stige med frem mod 2030?

31 procent

50 procent

63 procent

3. Hvor mange fyldte badekar med vand går der til én t-shirt?

5

10

15

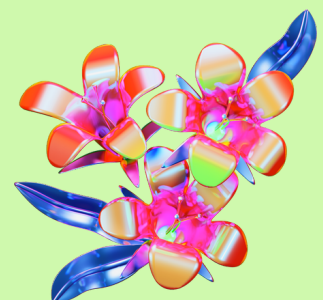

4. Kunststoffer er de mest miljøskadelige tekstiler at fremstille. Hvilke af følgende er ikke et kunststof?

Polyester

Hør

Akryl

HVEM ER VI?

NOAH er en dansk miljøorganisation og -bevægelse stiftet i 1969.

Vi er det danske medlem af det verdensomspændende græsrodsnetværk Friends of the Earth International.

Grænserne for, hvad Jorden kan klare er allerede overskredet.

Det er i vores del af verden, at man har brugt flest ressourcer gennem tiden.

Vi er derfor hovedansvarlige for de mange miljøødelæggelser og den globale opvarmning.

Den unge og fremtidens generation skal have lige adgang til Jordens ressourcer uden at miljøet overbelastes. Det kræver at vi forbruger mindre og genbruger mere.

Det kalder vi miljøretfærdighed!

Vi vil ændre den måde vi producerer, transporterer og forbruger varer på, så det bliver bæredygtigt hele vejen igennem - både i Danmark og hele resten af verden.

NOAH ønsker at alle jordens ressourcer bliver delt lige. Vi ønsker derimod ikke at fortsætte med det nuværende økonomiske system, der bygger på hurtig profit og uendelig vækst på en planet, der ikke har uendelige mængder ressourcer.

NOAH vil et politisk system, der skaber gode liv.

U.P.B.

skrevet og redigeret af
Anna Weinø og Sarah Strunge

